

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

Agroresursu un ekonomikas institūts AREI

Ekonomikas pētniecības centrs

Lauku attīstības programma: izpilde un rezultāti

Lauku attīstības novērtēšanas daļa

Elita Benga, vadītāja

Armands Vēveris, pētnieks

Juris Hāzners, pētnieks

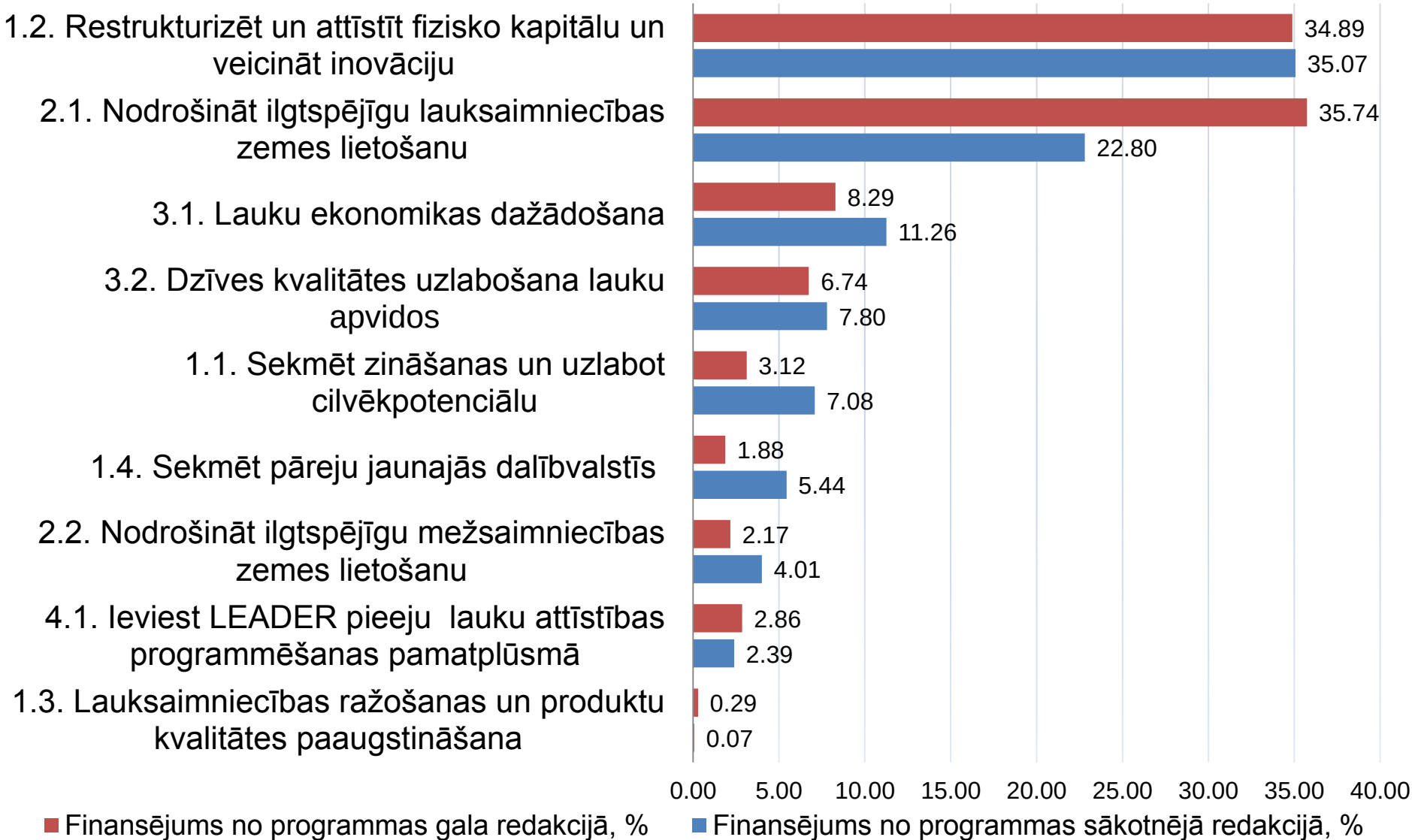
Rīga

20.09.2017.

1. LAP 2007-2013 atbalsts un rezultāti
2. LAP 2014-2020 sākotnējie rezultāti
3. LAP ieguldījums **graudkopībā**
4. LAP ieguldījums **piena lopkopībā**
5. Ieguldījums nodarbinātībā
6. Secinājumi un ieteikumi
7. LAND pētījumi un iespējas

Finanšu sadalījums mērķu sasniegšanai

(LAP 2007-2013)

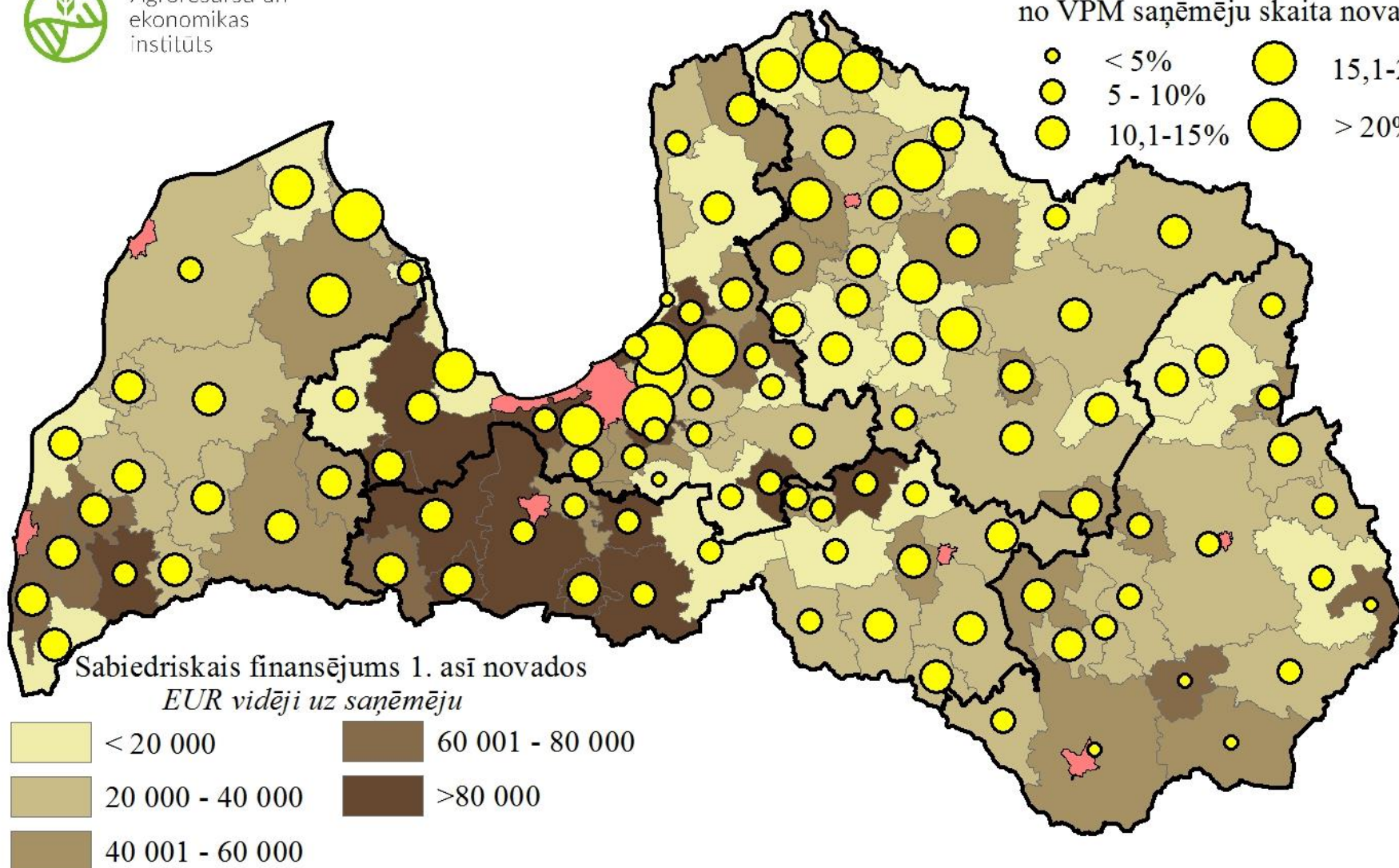
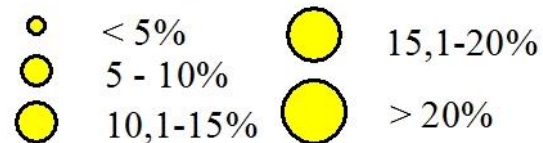

Konkurētspējas uzlabošana (1.ass)

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

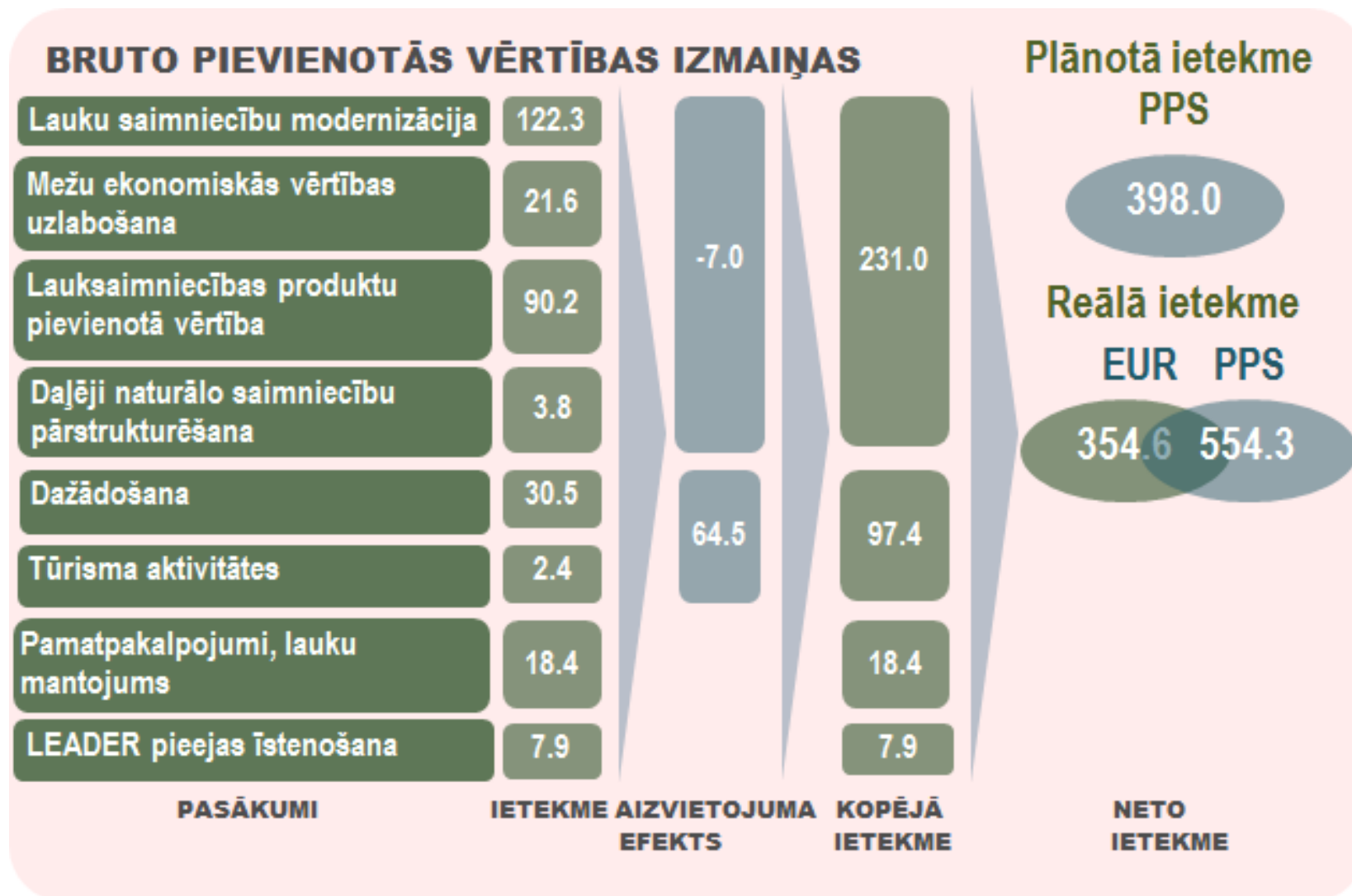
1. ass atbalstīto saņēmēji (bez 1.2.2.)
no VPM saņēmēju skaita novadā

LAP 2007-2013 ietekme uz ekonomiku

Ekonomiskā izaugsme (1)

LAP 2007-2013 ietekme uz konkurētspēju

Darba ražīgums (2)

DARBA RAŽĪGUMA IZMAIŅAS

EUR / GDV

Plānots Sasniegts

Lauku saimniecību modernizācija

2007

Lauksaimniecība

2395

2081

Daļēji naturālo saimniecību
pārstrukturēšana

74

Mežu ekonomiskās vērtības
uzlabošana

246

Mežsaimniecība

206

246

Lauksaimniecības produktu
pievienotās vērtības radīšana

4937

Pārtikas pārstrāde

600

4937

PASĀKUMI

IETEKME

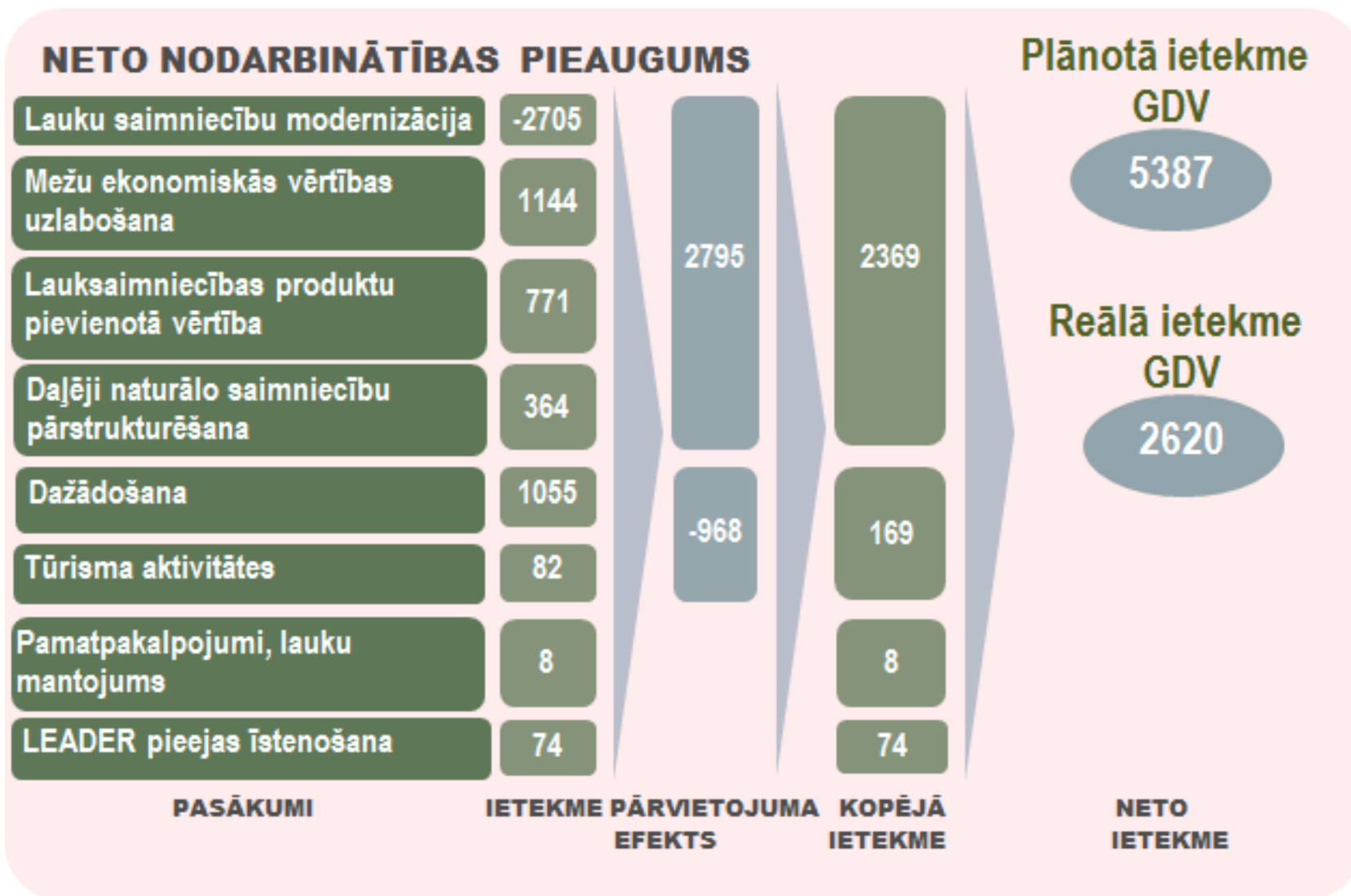
SEKTORS

IETEKME SEKTORĀ

LAP 2007-2013 ietekme uz nodarbinātību

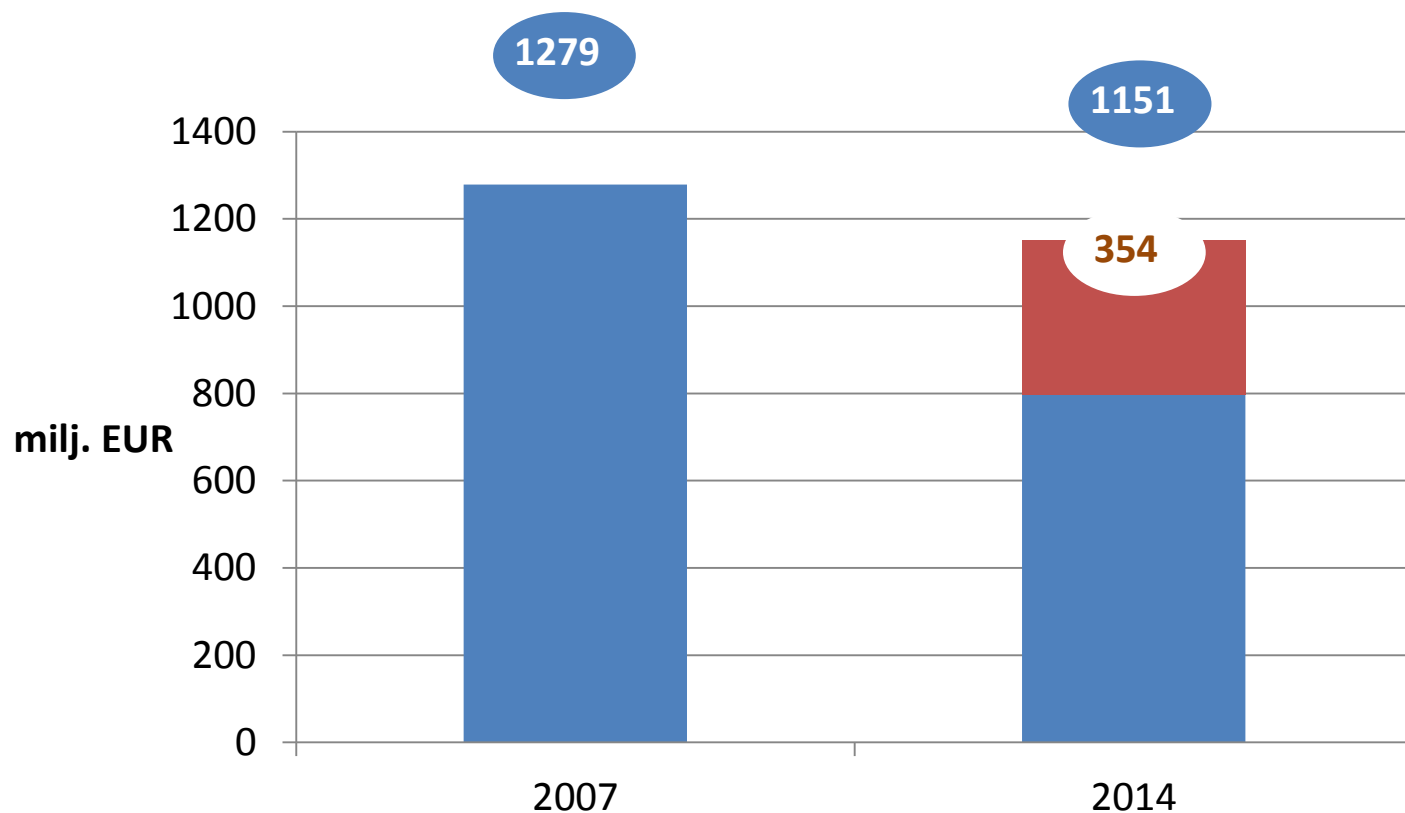
Neto jaunradītās darbavietas (3)

LAP 2007-2013 ietekme uz ekonomiku

Ekonomiskā izaugsme (1)

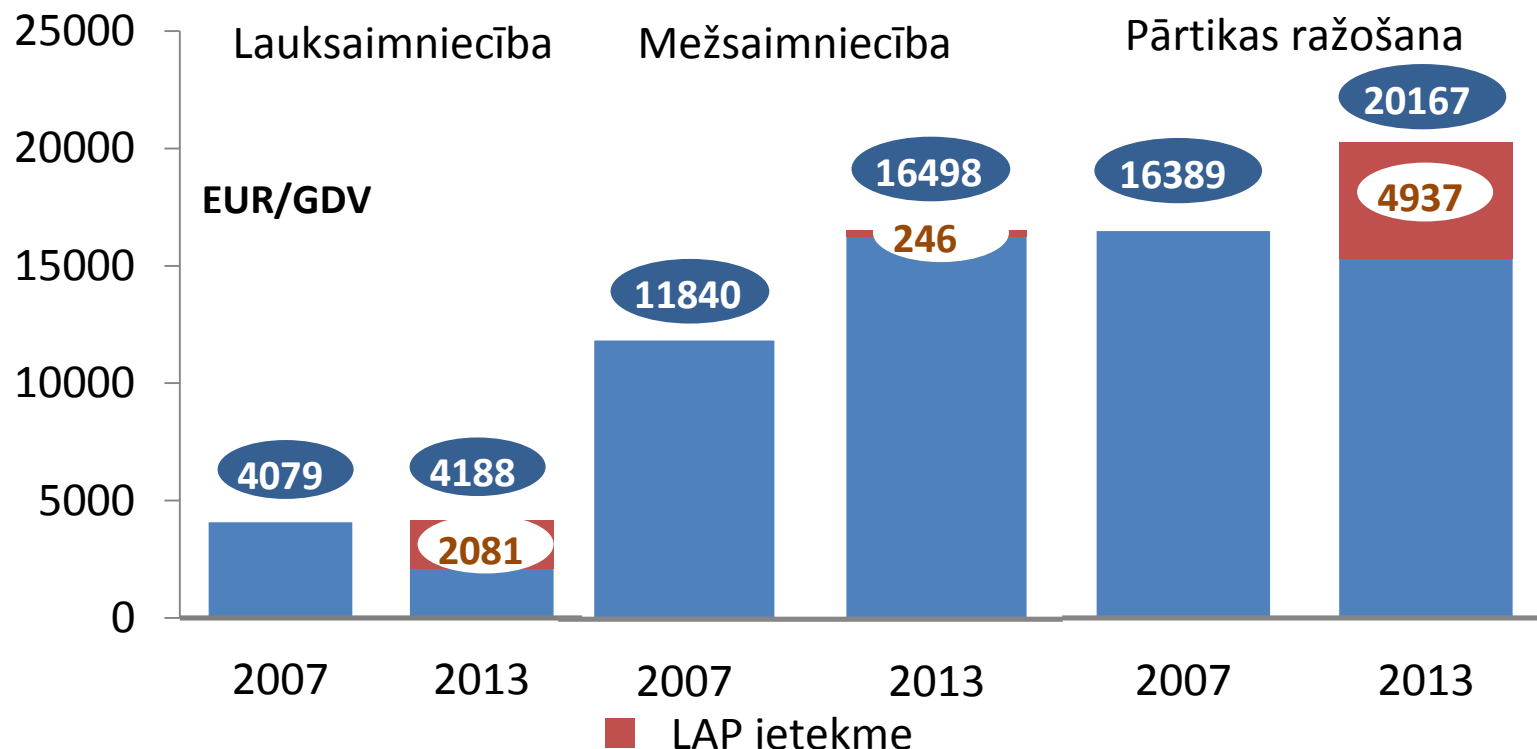
■ LAP neto ietekme uz pievienoto vērtību

■ Pievienotā vērtība lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un pārtikas ražošanā

LAP 2007-2013 ietekme uz konkurētspēju

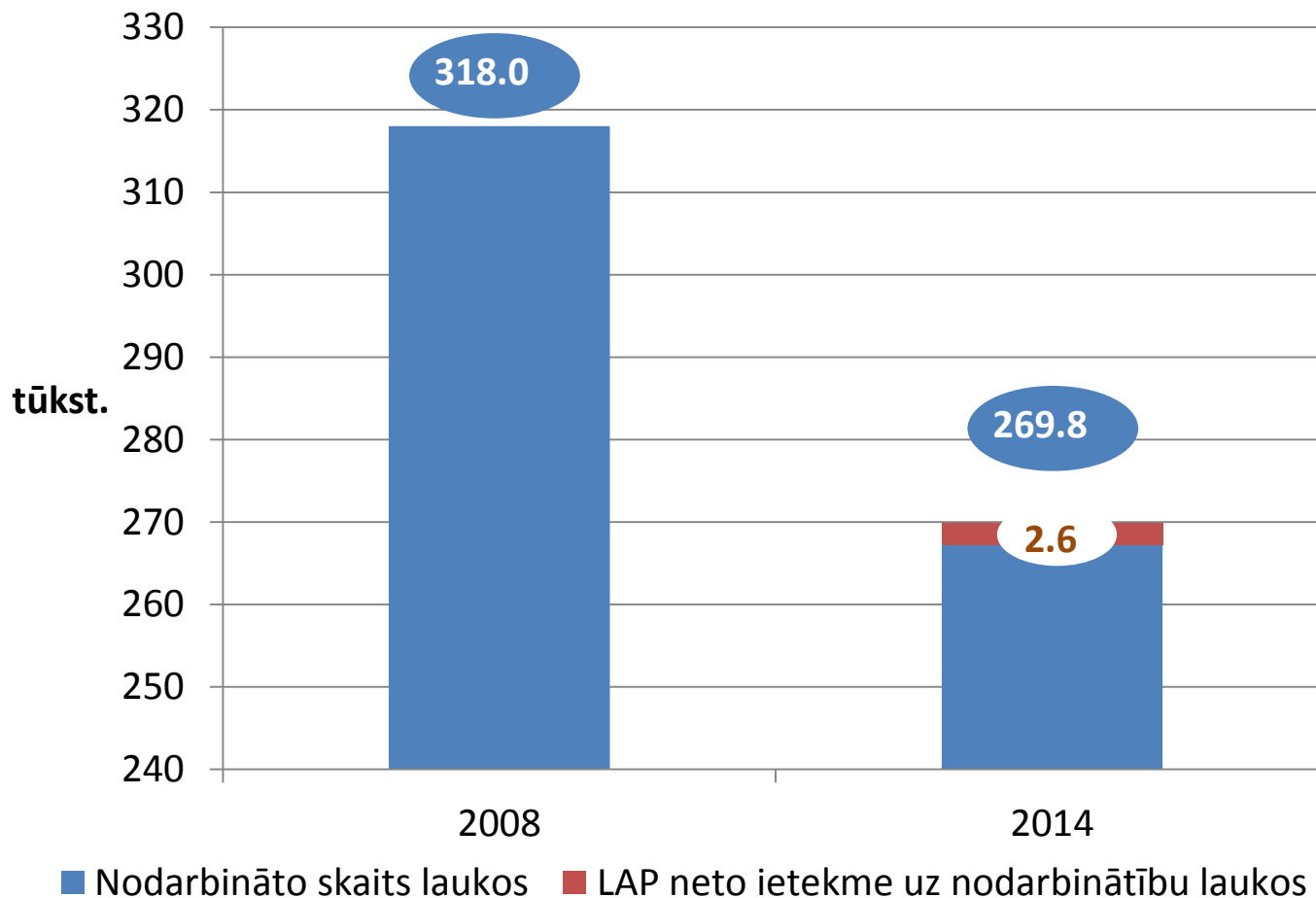

Darba ražīgums (2)

LAP 2007-2013 ietekme uz nodarbinātību (3)

Kopējā sekundārā kumulatīvā LAP 2007-2013 ietekme uz ekonomisko izaugsmi (pa sektoriem)

Sektors	Tiešā ietekme	Multiplikators	Kopējā sekundārā ietekme
Lauksaimniecība un mežsaimniecība	147.7	2.9	428.3
Pārtikas pārstrāde	90.2	4.1	369.8
Viesnīcas un restorāni	2.4	2.3	5.5
Pārējie pakalpojumi	26.3	2.0	52.6
Pārējie sektori	30.5	1.0	30.5
Kopā	297.1		886.8

Kopējā sekundārā kumulatīvā LAP 2007-2013 ietekme uz nodarbinātību (pa sektoriem)

Sektors	Tiešā ietekme	Multiplikators	Kopējā sekundārā ietekme
Lauksaimniecība un mežsaimniecība	-1197	2.0	-2383
Pārtikas pārstrāde	771	3.5	2656
Viesnīcas un restorāni	82	1.5	123
Pārējie pakalpojumi	82	1.0	82
Pārējie sektori	1055	1.0	1055
Kopā	793		1533

Programmas ietekme uz stratēģiskajiem mērķiem

- ✓ Valsts līmenī **programmas atdeve** ir atbilstoša sagaidāmājam: **IKP pieaugums** visā periodā par 4,2% jeb par 0,6% gadā. Ir ieguvums arī pilsētās.
- ✓ **Lauksaimniecība**: produktivitātes kāpums par ~ 2000 EUR/GDV (nedaudz zem gala red.plānotās). Ražošanas apjomi: nozīmīgs kāpums tikai laukaugu sektorā; kopējais +50% nav sasniegts. Straujš palielinājums lielajās saimn., taču samazinājums mazajās.
- ✓ **Nodarbinātība**: Kopējai nodarbinātībai laukos samazinoties par 15% (2008.-2014.), kopējā LAP neto ietekme aprēķināta +2,6 tūkst.cilv. LAP ietekme uz nodarbinātību lauksaimniecībā ir negatīva, bet uz citās nozarēs (meži, pārtika, nelauks. u/d) – pozitīva, tomēr būtiski mazākā mērā nekā plānots.
- ✓ **Ienākumi**: Lauku iedzīvotāju vidējie ienākumi ir palielinājušies par 35%, 2014.g. sasniedzot 85% no vidējā valsts līmeņa (2007.g. – 77%). Darba algas lauksaimniecībā palielinājušās par 35%.
- ✓ **Apdzīvotība**: Mērķis saglabāt lauku apdzīvotību **nav** sasniegts, jo lauku iedzīvotāju skaits 2007.-2014.g. ir samazinājies par 9%. Tomēr līdzīgs skaita samazinājums ir arī pilsētās. Programmas iespējamā ietekme uz apdzīvotību bija ierobežota, un tās pasākumi nebija pietiekami orientēti, lai saglabātu apdzīvotus laukus.

LAP 2014-2020 sākotnējie rezultāti

ieguldījums lauku saimniecību ekonomiskā snieguma uzlabošanā,
restrukturizācijā un modernizācijā (mērķa virziens 2A)

Pabeigtie vai aktīvie projekti līdz 31.12.2016. (iekavās mērķis 2020.g.)

Pasākums	Pabeigto projektu skaits
M04.1. Ieguldījumi lauku saimniecībās	1269 (4000)
M04.3. Ieguldījumi infrastruktūrā	83
Kopā M04	1352 (34% publiskā fin.)
Mācību dalībnieku skaits apstiprinātajā projektā	
M01 Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi	1600 (7000)

Pasākums	Pabeigtie projekti	Aktīvie projekti
M06.3. Mazo lauku saimniecību atbalsts	0	1100 (2370)
Kopā	0	1100 (2370) (2,2% publ.fin.)

ieguldījums atbilstīgi kvalificētu lauksaimnieku ienākšanai nozarē (mērķa virziens 2B)

Pasākums	Pabeigtie projekti	Uzsāktie projekti
M06.1. Atbalsts jauniešiem lauksaimniekiem	0	265 (255)
Kopā	0	265 (255) (0,9% publ.fin.)

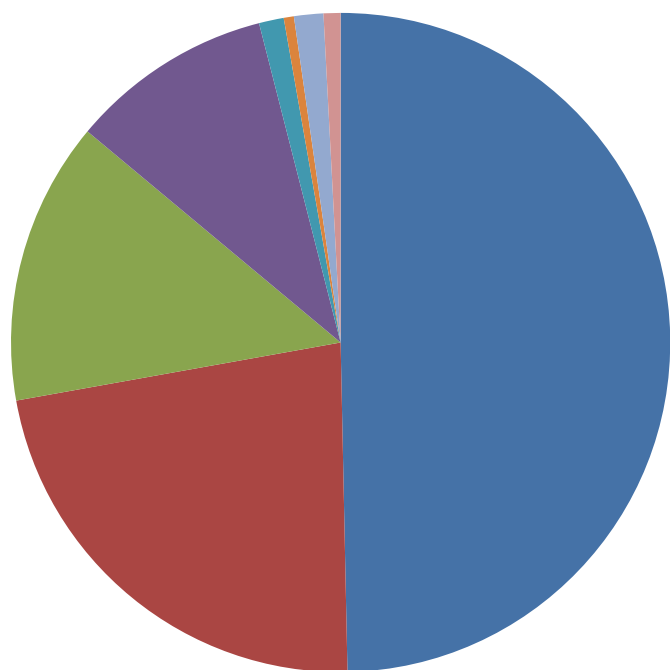
LAP 2014-2020 pasākums M04

leguldījumi fiziskajos aktīvos

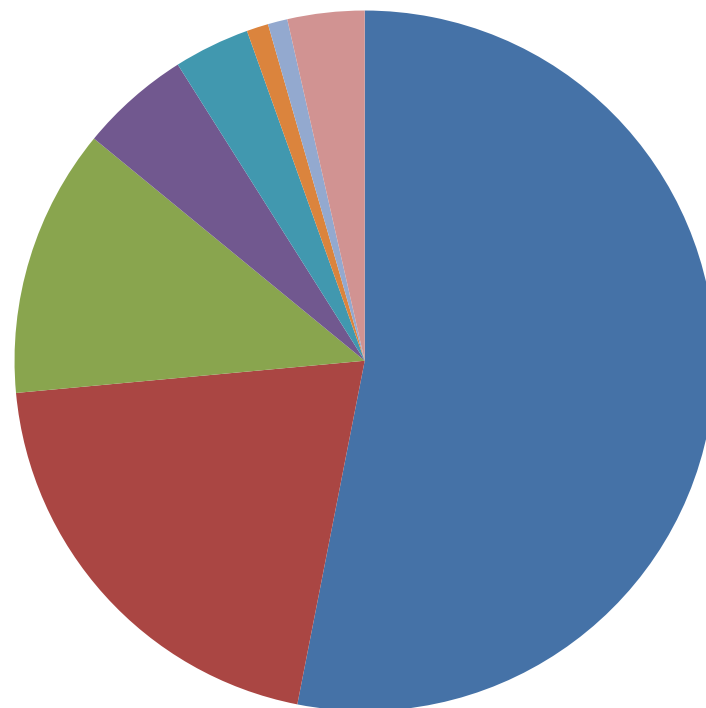

Atbalsta saņēmēju dalījums pa specializācijas virzieniem

atbalsta saņēmēju skaits

tūkst.EUR publ. fin.

- Laukkopība
- Piena lopkopība
- Jaukta specializācija
- Ganāmie mājlopi
- Cūkkopība un putnkopība
- Dārzenkopība
- Ilggadīgo kultūru audzēšana
- Pārējie

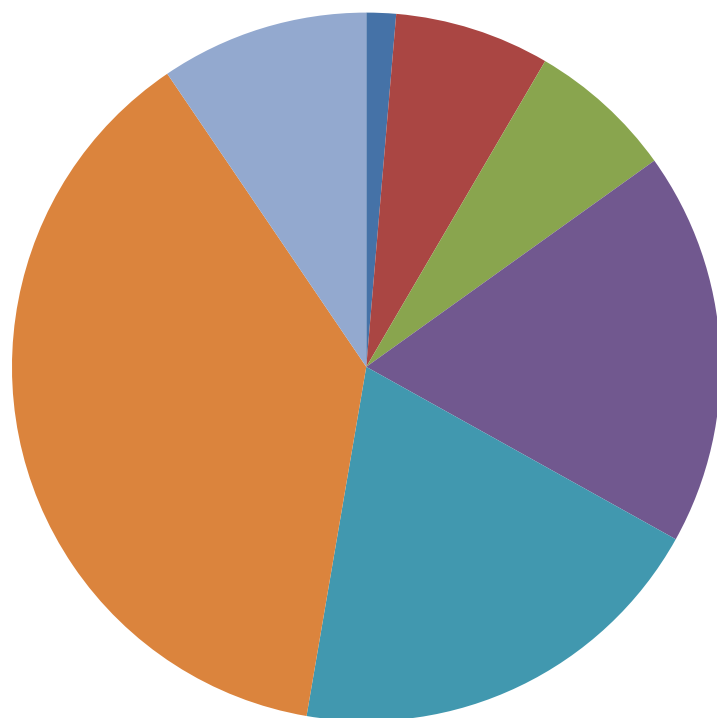
LAP 2014-2020 pasākums M04

ieguldījumi fiziskajos aktīvos

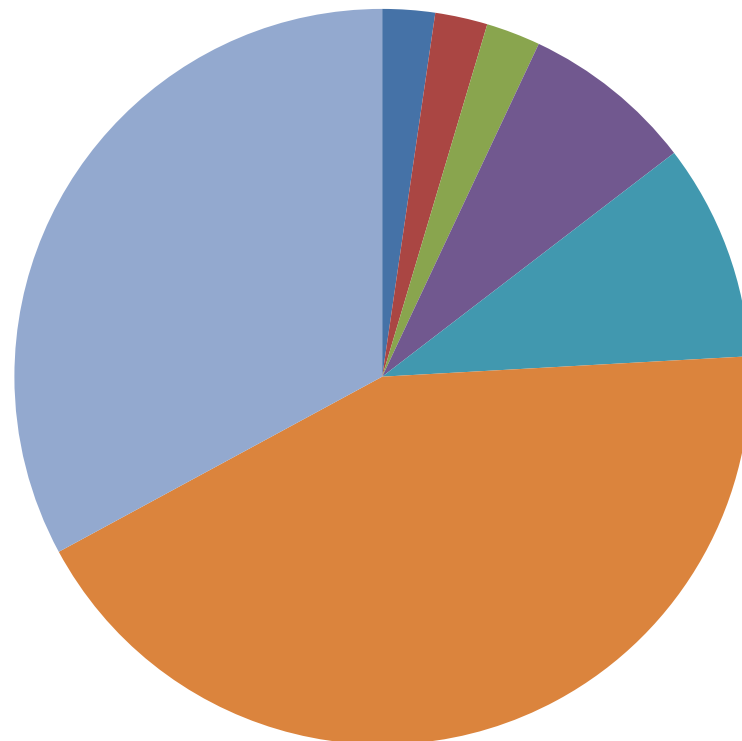
Atbalsta saņēmēju dalījums pa ekonomiskā lieluma grupām

saņēmēju skaits

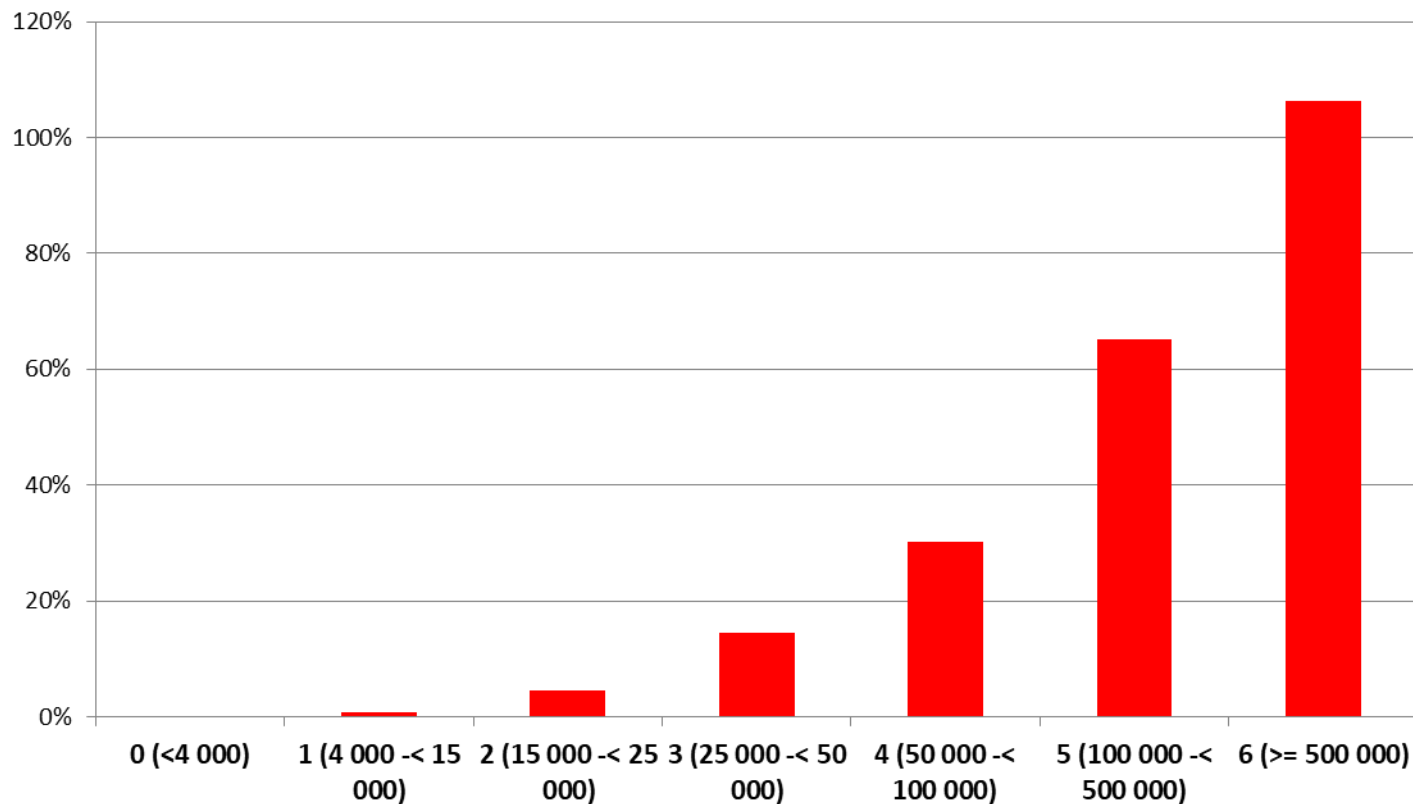
- 0 (< 4 000)
- 1 (4 000 -< 15 000)
- 2 (15 000 -< 25 000)
- 3 (25 000 -< 50 000)
- 4 (50 000 -< 100 000)
- 5 (100 000 -< 500 000)
- 6 (>= 500 000)

Publ. fin.

LAP 2014-2020 pasākums M04

ieguldījumi fiziskajos aktīvos

Atbalstu saņēmēju īpatsvars katrā ekonomiskā lieluma grupā
(saimniecību kopskaits grupās no 2013.g. CSP datiem)

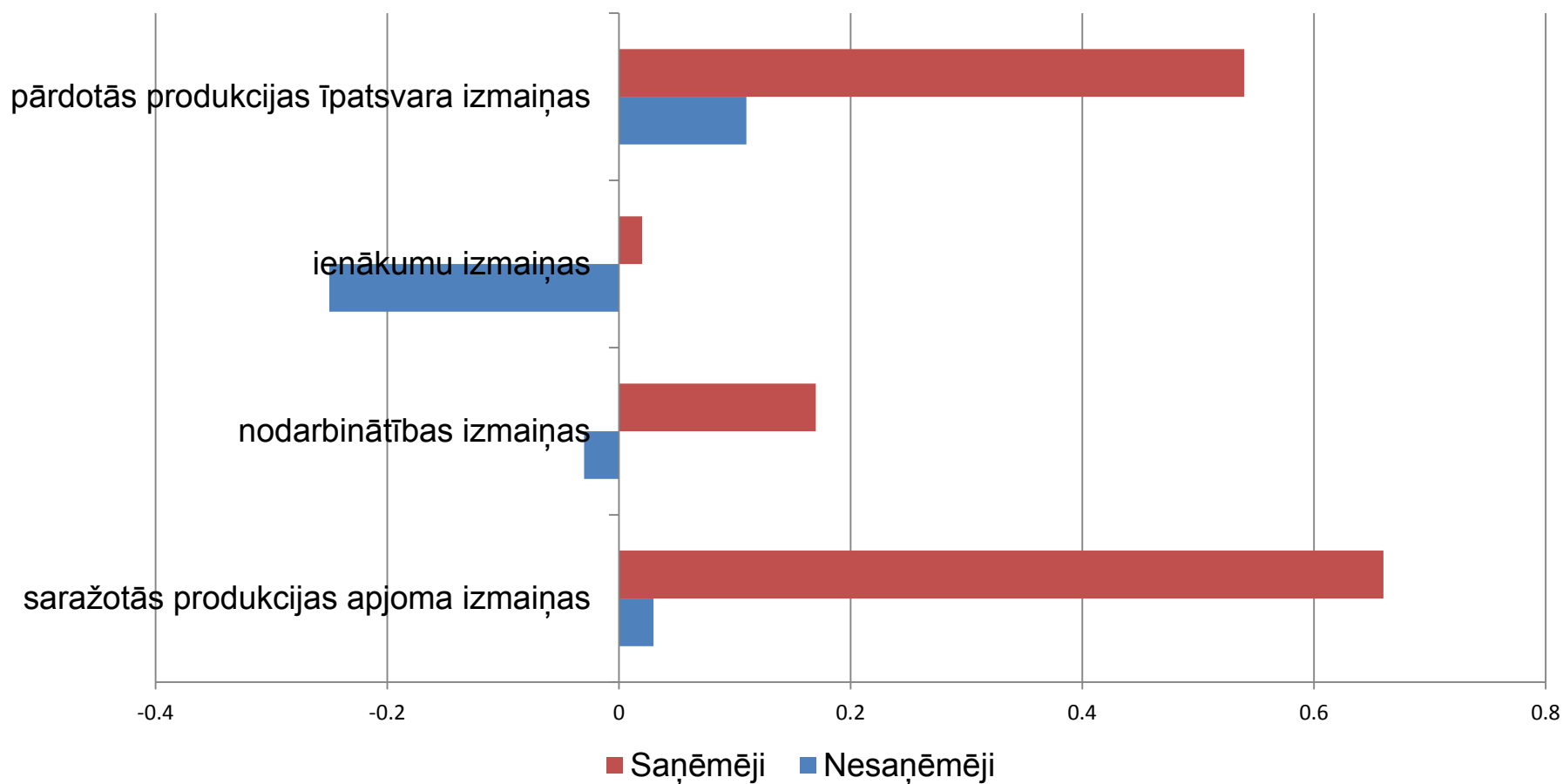
LAP 2014-2020 mērķa virziens 2A (konkurētspēja) sasniegtie rādītāji

Rādītāji	LAP rezultāti (līdz 2016. g.beigām)	Sākuma stāvoklis (2014)	Ietekme (%)
Izmaksātais publiskais finansējums, milj.EUR	49,9	x	x
Atbalsta saņēmēju skaits	1146	81810	1,4%
Lauksaimnieciskās izlaides izmaiņas atbalstītajās saimniecībās (bruto), milj.EUR	31,6	1315	2,4%
Lauksaimnieciskās izlaides izmaiņas atbalstītajās saimniecībās (neto), milj.EUR	65,3	1315	5,0%
Neto izmaiņas nodarbinātībā, tūkst.GDV	0,9	76,4	1,2%
Saimniecību ienākumu palielinājums, milj.EUR	17,6	282,4	6,2%

LAP 2014-2020 sākotnējie rezultāti

Izmaiņas saimniecību rādītājos 2014.-2016.g. atkarībā no LAP 2014-2020 atbalsta saņemšanas (MV 2A- konkurētspēja)

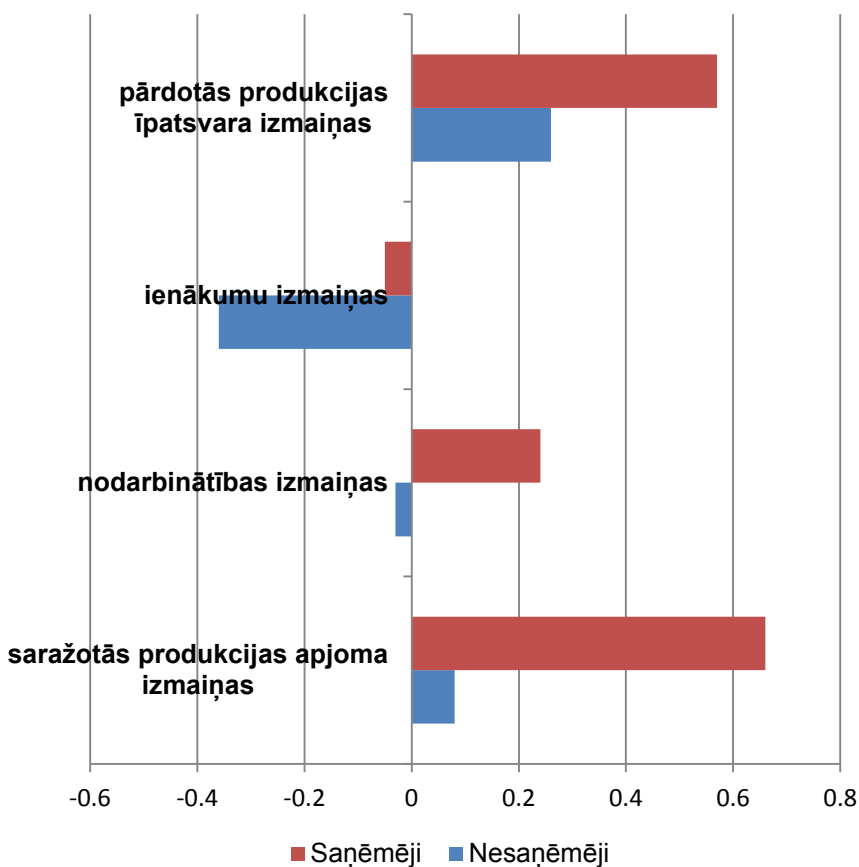

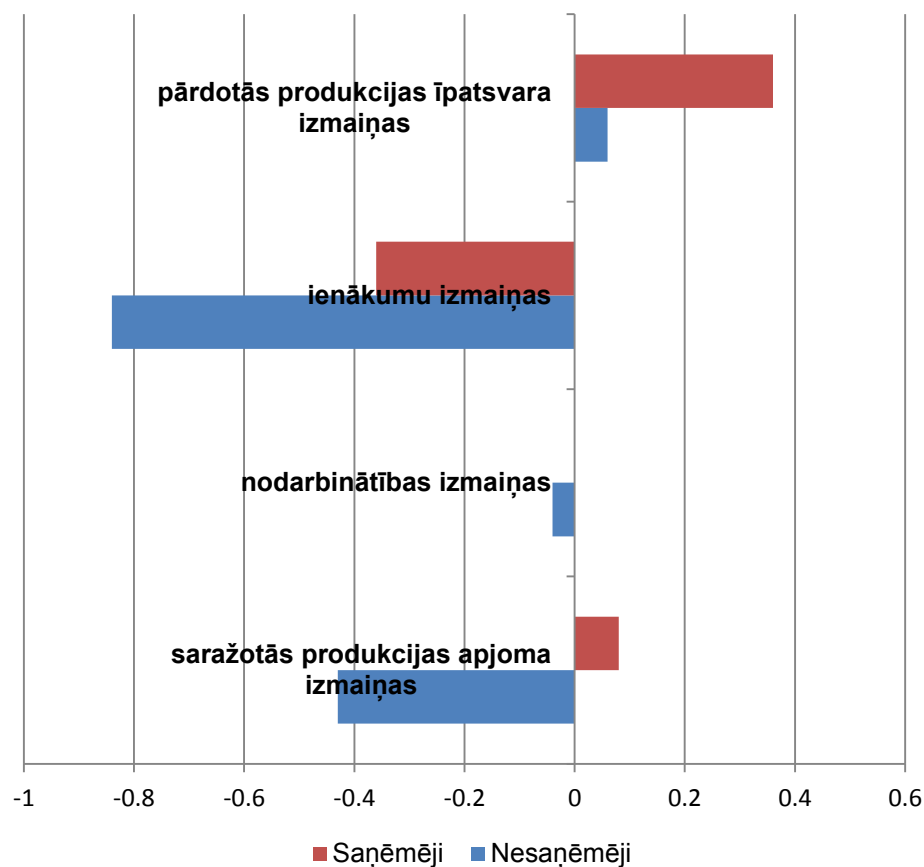
LAP 2014-2020 sākotnējie rezultāti

Izmaiņas saimniecību rādītājos 2014.-2016.g. atkarībā no LAP 2014-2020 atbalsta saņemšanas (laukaugu un piena specializācijas)

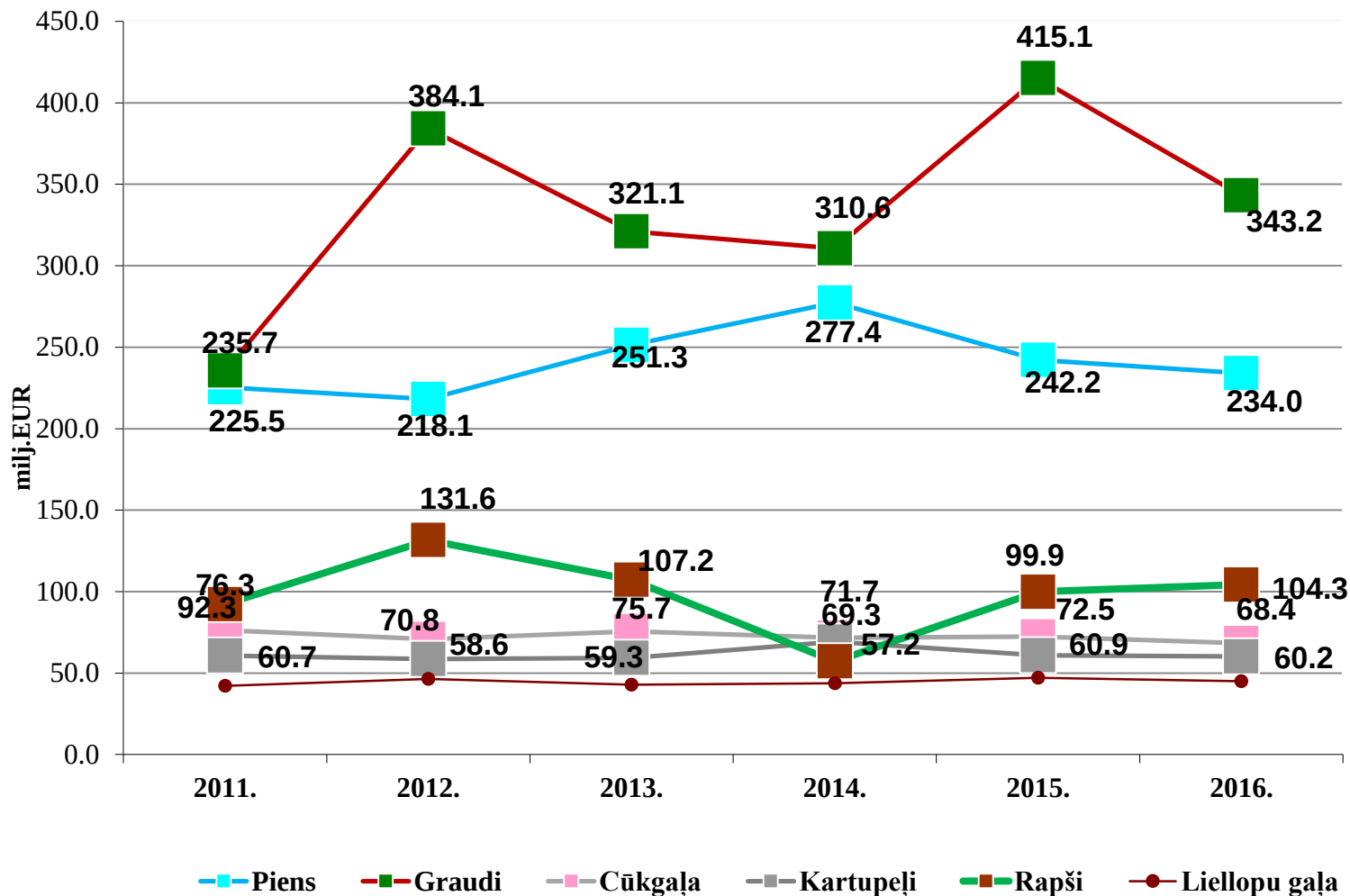
Laukaugi

Piens

Galveno lauksaimniecības produktu vērtības dinamika

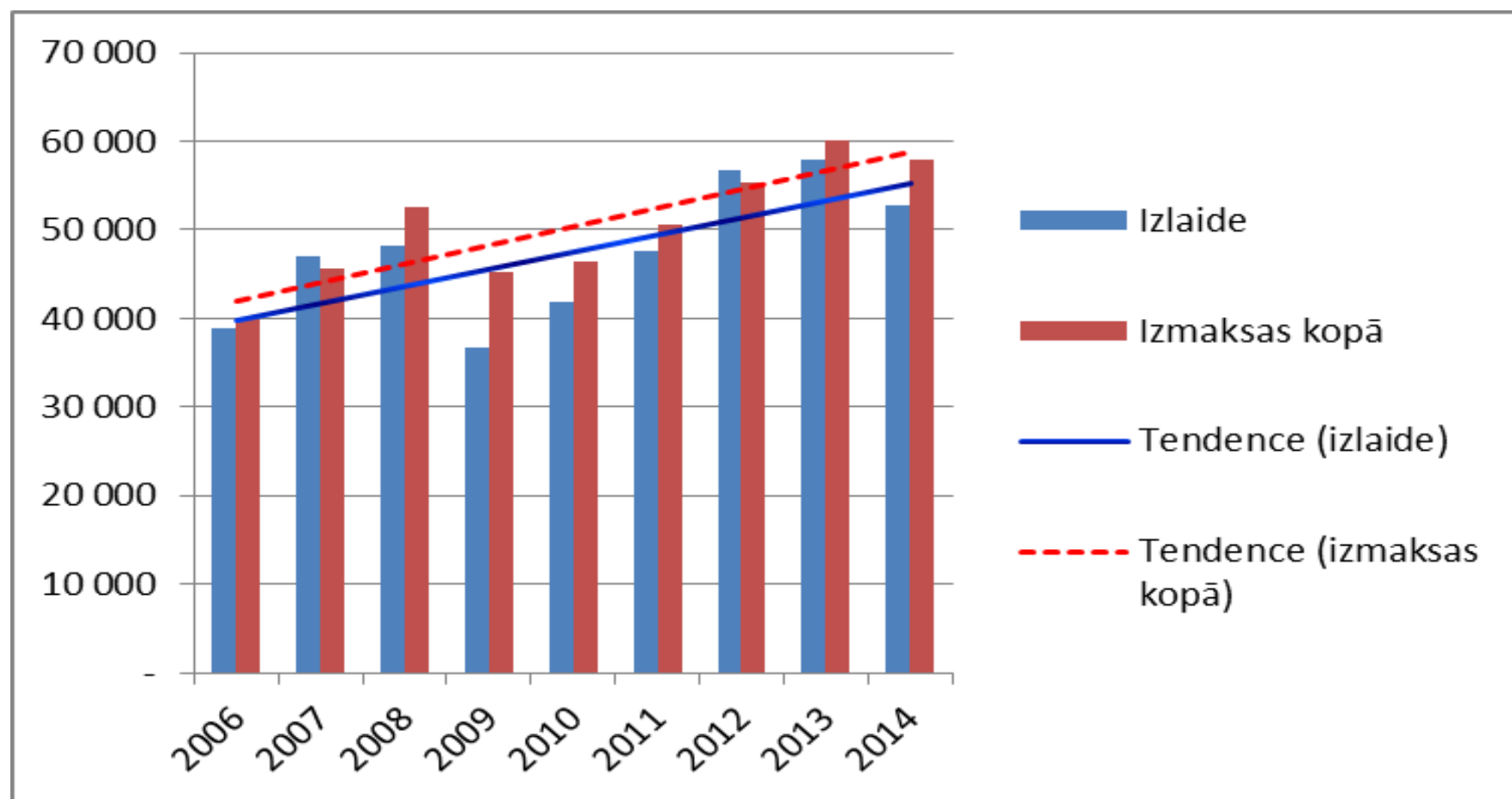

Datu avots: LEK

Attīstība lauku saimniecībās LAP 2007-2013 realizācijas laikā

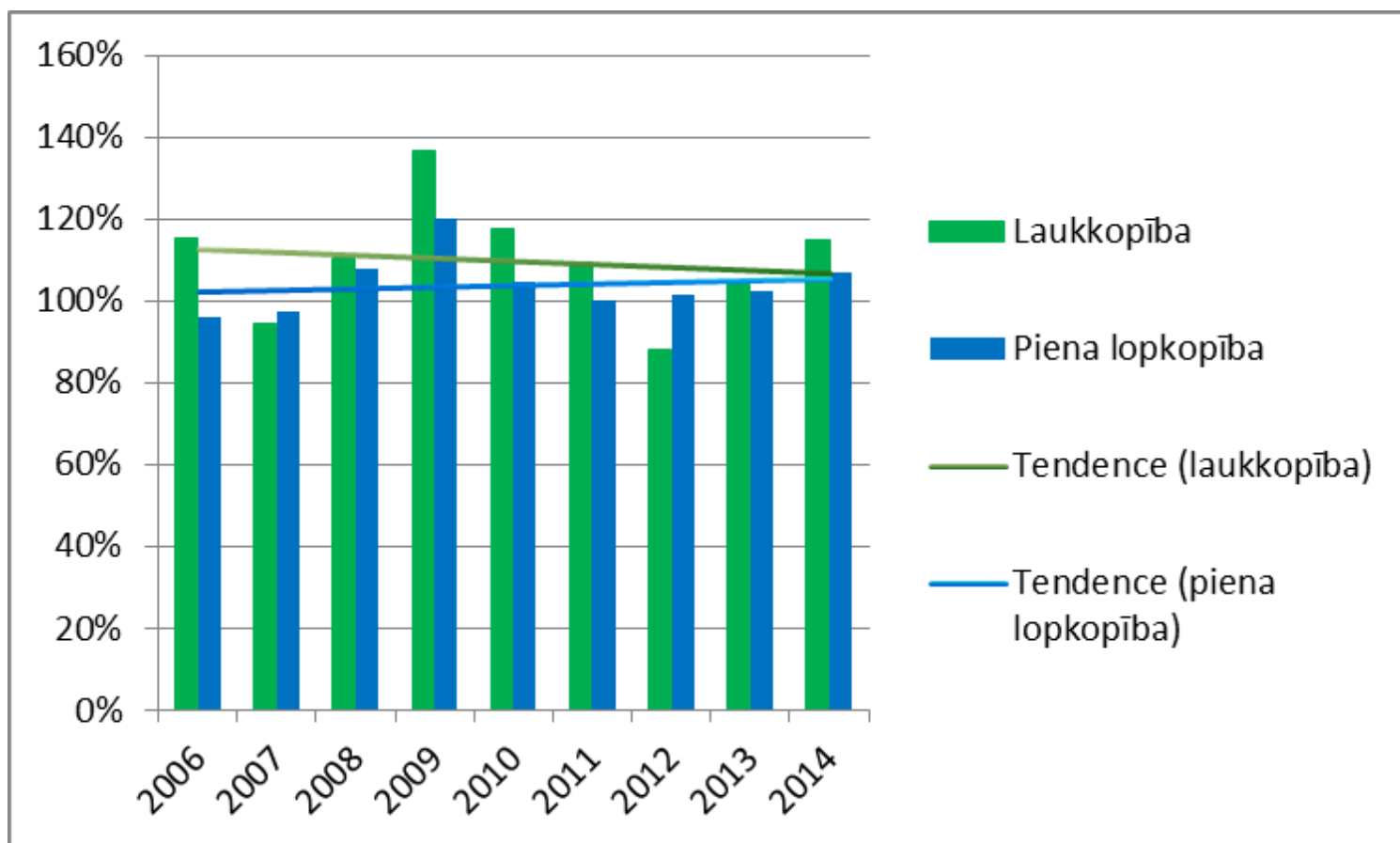
Produkcijas izlaide un kopējās izmaksas vidēji vienā Latvijas SUDAT saimniecībā (EUR)

Izmaksu un produkcijas vērtības attiecība

Kopējo izmaksu īpatsvars produkcijas vērtībā vidēji laukkopības un piena lopkopības saimniecībās 2006.-2014.g.(SUDAT)

Galveno resursu izmaksu īpatsvars produkcijas vērtībā Latvijā un Lietuvā

	Lietuva				Latvija			
	Laukaugi		Piens		Laukaugi		Piens	
Specializācija/ gadi	2006	2014	2006	2014	2006	2014	2006	2014
Pavisam izmaksas:	103.7	105.2	82.4	98.9	115.4	115.1	96.0	106.8
T.sk.starppatēriņš	74.4	74.8	63.8	64.7	80.7	80.8	75.2	81.1
Lopbarība	0.1	4.4	32.6	35.3	4,3	1,5	36,1	36,2
Mēslojums & augu aizsardzības līdzekļi	31.7	33.7	4.4	3.9	26.4	30.7	2.6	3.7
Energija	13.8	12.7	9.6	9.5	17.8	14.1	12.6	13.7
Pirktās sēklas un stādi	17.6	8.4	4.7	1.9	10.8	10.5	2.3	2.4
Ēku un iekārtu uzturēšana	5.4	5.4	6.0	5.3	7.0	6.8	7.3	8.8
Pārējās izmaksas	29.3	34.1	18.6	34.1	34.7	34.3	20.7	25.7
Nolietojums	17.5	25.6	14.6	28.3	19.2	21.1	11.6	13.5
Algas	4.6	3.3	1.1	3.1	9.1	8.0	6.6	10.0
Noma un kredītu procenti	7.3	5.2	2.9	2.7	6.4	5.2	2.5	2.2

Izmaksu un produkcijas vērtības attiecība saimniecību lieluma grupās

Kopējās izmaksas pret produkcijas vērtību dalījumā pa
saimniecību lieluma grupām 2006.-2014.g. (procentos)

SI grupa ('000 EUR)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vidēji	103	97	109	123	111	106	97	104	110
4 līdz 15	92	93	106	114	105	99	103	99	104
15 līdz 25	100	101	114	115	107	111	106	103	111
25 līdz 50	100	95	112	126	108	105	100	112	120
50 līdz 100	108	96	111	134	114	108	95	108	112
100 līdz 500	112	99	112	132	114	109	93	103	109
virs 500	106	100	106	119	113	107	98	104	112

leguldījuma subsīdijas saimniecību lieluma grupās

leguldījuma subsīdiju īpatsvars produkcijas vērtībā saimniecību lieluma
grupās 2006.-2014.g. (procentos)

SI grupa ('000 EUR)	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vidēji	7	6	5	5	4	8	9	4	3
4 līdz 15	10	9	6	2	1	5	6	0	1
15 līdz 25	9	13	8	7	2	3	6	2	0
25 līdz 50	6	6	9	3	4	9	9	6	1
50 līdz 100	8	5	10	6	4	9	6	3	3
100 līdz 500	5	4	4	7	7	10	8	4	3
virs 500	5	1	1	5	3	10	14	5	3

LAP 2014 - 2020 novērtēšanas secinājumi (konkurētspēja)

- ✓Iegūtie kvantitatīvās analīzes dati par mērķa virziena, kas saistīts ar konkurētspējas celšanu, pabeigtajiem projektiem liecina, ka kopumā **atbalsts radījis nozīmīgu pozitīvu ietekmi uz atbalsta saņēmēju konkurētspēju.**
- ✓Saņēmēju kopskaits no plānotā sasniedzis 32%, bet **maz ietekmēs konkurētspējas paaugstināšanu mazajās un vidējās saimniecībās** (kas minēts vajadzības pamatojumā), kā arī to piekļuves tirgum uzlabošanu.
- ✓**Modernizētās saimniecības kopumā ir kļuvušas produktīvākas**, kas ir viens no Programmas mērķiem. Vienlaikus ir saimniecības, kuras ir samazinājušas ražošanas apjomus arī pēc atbalsta saņemšanas.
- ✓Palielinās **attīstības plaša starp tām saimniecībām**, kuras regulāri saņem investīciju atbalstu un kuras to nesaņem.
- ✓Atbalstu mērķa virzienam, kas saistīts ar pārtikas apriņķa galvenokārt izmanto pārstrādes uzņēmumi. Programmas mērķos ietilpst arī pārstrādes sektora atbalsts, tomēr **nepietiekamā mērā tiek sekmēta primāro ražotāju un pārstrādes sektora integrācija.**
- ✓**Pievienotās vērtības kāpums** gan lauksaimniecības, gan pārtikas ražošanas nozarēs ir neliels un šīs vērtības apjoms **uz vienu nodarbināto – joprojām nepietiekams.**

LAP 2014 - 2020 novērtēšanas ieteikumi (konkurētspēja)

- ✓ Lai **palielinātu atbalsta efektivitāti un samazinātu pašvaru**, to būtu lietderīgi lielākā mērā mērķēt uz mazajām un vidējām saimniecībām, kuras ir spējīgas attīstīt ražošanu
- ✓ Aktīvāks gados **jauno lauksaimnieku atbalsts**
- ✓ Augstāka atbalsta likme **inovatīviem projektiem, pievienotās vērtības palielināšanai**
- ✓ Izteiktāk mērķēts atbalsts un **labumu lauku ekonomikai un videi** (labi apmaksātu darbavietu radīšana, vietējiem pārtikas uzņ. piegādāta produkcija, vides aizsardzība)
- ✓ Maksimāli piešķiramā atbalsta apjoma izvērtēšana, saistot to **ar projekta devumu reģiona attīstībai**
- ✓ Sekmēt **vertikālo integrāciju** starp lauku saimniecībām (primārajiem ražotājiem) un pārstrādes uzņēmumiem, nolūkā palielināt primāro ražotāju saņemto ienākumu daļu
- ✓ Papildus atbalsta intensitāte 3.kategorijas ADI, citi veicinoši pasākumi teritorijās ar zemu saimniecisko aktivitāti

Galvenie vispārējie ieteikumi

- ✓ Ar mērķi palielināt lauku teritoriju ekonomisko potenciālu ir lietderīgi pārskatīt **proporciju** starp atbalstu lauksaimnieciskai ražošanai, pārstrādei un nodarbinātībai laukos. Sekmēt l/s produkcijas pārstrādes iespējas. Palielināms akcents uz nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības sekmēšanu ar mērķi radīt darbavietas **tiem, kuri atstāj lauksaimniecības nozari;**
- ✓ Ieguldījumu materiālos aktīvos atbalsta **saistība ar zināšanu papildināšanu un konsultācijām**, finansējuma pieejamības sekmēšana mazajiem uzņēmumiem/saimniecībām, kam ir grūtības saņemt kredītus bankās, bet kam ir potenciāls attīstībai, **izveidojot riska fondu vai līdzīgu finanšu instrumentu;**
- ✓ Pasākumu struktūras un atbalsta nosacījumu pielāgošana faktiskajai lauku saimniecību struktūrai un lielākās daļas saimniecību finanšu iespējām, ievērojot **nepieciešamību** celt saimniecību konkurētspēju;
- ✓ Prioritāte ieguldījumu projektiem, kuri sekmē **izmaksu samazināšanu**
- ✓ Aktīvāk sekmēt **jauno lauksaimnieku** iesaistīšanos nozarē (pieejamais atbalsts, pasākuma nosacījumi)
- ✓ Prioritāro nozaru izvirzīšanu saistīt ar **tirgus izpēti**

LAND pētījumi un ziņojumi (ekonomiskās analīzes)

2017.gads

- LAP 2014-2020 novērtēšana paplašinātajam ikgadējam īstenošanas ziņojumam

Pieejams: <http://www.arei.lv/lv/2017-gads>

- *Mazo un vidējo saimniecību attīstības iespējas un ieteicamie risinājumi LAP kontekstā* (pētījums tiks nodots ZM 2017.g.beigās)

2016.gads

- LAP 2007-2013 Ex-post novērtējums

Pieejams: <http://www.arei.lv/lv/2016-gads>

2013.-2015.gads (ekonomiskie aspekti)

- Lauku saimniecību konkurētspējas izmaiņas LAP projektu ietekmē
- Ekonomikas dažādošanas pasākumu izpēte laukos
- LAP 2007-2013 2.ass pasākumu ekonomiskās ietekmes analīze, integrējot vides aspektus
- Latvijas mazo un vidējo lauku saimniecību attīstības iespējas
- Investīciju atdeves analīze LAP 2007-2013 pasākumos
- Investīciju struktūras analīze

Citi darbības virzieni:

- pētījumi vides jomā un vides pasākumu analīze;
- lauku telpas, dzīves kvalitātes un LEADER analīze,
- zivsaimniecības analīze utt.

Paldies par uzmanību!

AREI

Ekonomikas pētniecības centrs

Lauku attīstības novērtēšanas daļa

www.arei.lv

Elita.benga@arei.lv

peteris.lakovskis@arei.lv

armands.veveris@arei.lv

Juris.hazners@arei.lv